

جمهوری اسلامی ایران
مجلس شورای اسلامی

دوره ششم - سال سوم

۱۳۸۱ - ۱۳۸۲

تاریخ چاپ ۱۳۸۲/۲/۲۳

شماره ترتیب چاپ ۱۸۲۹

شماره چاپ سابقه

شماره دفتر ثبت ۶۵۶

طرح فوریتی

طرح جلوگیری از خرد شدن اراضی کشاورزی و ایجاد قطعات مناسب اقتصادی

یک فوریت این طرح در جلسه مورخ ۱۳۸۲/۲/۱۶ به تصویب رسیده است

کشاورزی، آب و منابع طبیعی

کمیسیونهای ارجاعی

اقتصادی

اداره کل قوانین

بسمه تعالی

ریاست محترم مجلس شورای اسلامی

نظر به اینکه از سالیان پیش تاکنون مساحت اراضی مزروعی که در اختیار یک بهره‌بردار ایرانی قرار دارد مرتباً تفکیک نگردیده و به قطعات کوچک تبدیل شده است به گونه‌ای که در این قطعات امکان استفاده از ماشین آلات و ادوات مکانیزه وجود ندارد و این امر هزینه آبیاری و کشت و کار را افزایش داده و زمین از حیز انتفاع خارج نموده و باعث مهاجرت جوانان روستائی به شهرها و دیگر مناطق شده و زمین از جنبه اقتصادی و درآمد کافی برای خانوار کشاورزی خارج شده است و مدیریت یک مزرعه پس از فوت صاحب آنها به چند نفر واگذار و تقسیم می‌شود، لذا بنا به ضرورت و اهمیت موضوع این طرح با قید یک فوریت تقدیم می‌گردد تا بتوان کشاورزی کشور را از این وضع نجات داد.

- شایسته - محبی‌نیا - بهاروند - نوروززاده - منصور سلیمانی - حسن زادگان - رهبری -
- حسینی‌نسب - اللهیاری - شیرزاد - ناروئی - نوش‌آبادی - توفیقی - خاص احمدی -
- تکفلی - خیرآبادی - عابدین‌پور - ناصری - روستا - صفائی فراهانی - شبانپور -
- سعادی - سیدافضل موسوی - سیدنجیب حسینی - شکیبی - داسه - کیافر -
- گل‌چشمه - سهرابی - جلالی‌زاده - اعظمی - شدیدزاده - لقمانیان - محجوب - پیران -
- بهرامی - موسوی جهان‌آباد - سعادی جهرمی - سیدام‌الله موسوی - ناصری‌پور -
- کدیور - رضازاده - مصوری‌منش - حسن سلیمانی - قنبری - عبداللهی -
- پوری حسینی - کاظم‌دینان - ندیمی - صالح جلالی - حاجی‌بابائی - خانزادی -

ظطری - نظام اسلامی - صالحی - اسماعیل زاده - عبدالوند - کهرام - مرتضوی -
 اکبرزاده - کیانارثی - مهرپرور - سلیم بهرامی - وزیری - صنابری - امیری - باقر
 امامی - حضرتی - ایران نژاد - باقر کرد - کولائی - وهابی - رنجبرچوبه - سیدمهدوی
 اقدام - افقهی - احمد مرادی - قبادی - علیرضائی - میرظاهر موسوی - امرالله
 محمدی - مصطفی محمدی - رجب رحمانی - تاج الدین - ابراهیمی - مزروعی -
 قاسم زاده - عدالت - محمد قمی - رضوی نائین - محسنی

طرح جلوگیری از خرد شدن اراضی کشاورزی و ایجاد قطعات مناسب اقتصادی

ماده ۱ - به موجب این طرح هرگونه نقل و انتقال اراضی کشاورزی و باغها، اعم از اراضی زیر کشت و آیش آبی و دیم که منجر به کوچکتر شدن مساحت و قطعات اراضی به کمتر از حد اقتصادی و افزایش تعداد بهره برداریهای خرد کشاورزی گردد ممنوع بوده و متخلفین به مجازاتها و جرائم پیش بینی شده محکوم می گردند.

تبصره - سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و واحدهای تابعه آن موظف هستند از تفکیک اراضی کشاورزی و باغها به مساحت و قطعات کمتر از حد اقتصادی و صدور سند تفکیکی جهت این گونه اراضی خودداری نمایند. حداقتصادی (مساحت بهینه اراضی) واحدهای بهره برداری کشاورزی در هر منطقه با توجه به شرایط اقلیمی، الگوی کشت و کمیت و کیفیت منابع آب و خاک توسط وزارت جهاد کشاورزی تعیین و به سازمان ثبت اسناد و املاک کشور اعلام خواهد شد.

ماده ۲ - اراضی کشاورزی و باغها که در اجرای قانون مدنی (باب دوم - ارث) مصوب ۱۳۰۷/۲/۱۸ به وراثت منتقل می‌گردد در صورتی که مساحت اراضی سهم الارث هر یک از وراثت کمتر از حد اقتصادی تعیین شده برای هر منطقه باشد باید به صورت یکپارچه و بدون تفکیک بین وراثت مورد بهره‌برداری قرار گیرد و وراثت از عواید حاصل از زمین یا باغ براساس قانون ارث مدنی (باب دوم - ارث) مصوب ۱۳۰۷/۲/۱۸ و یا در صورت وجود وصیت‌نامه معتبر براساس مفاد آن از عواید حاصله بهره‌مند گردند.

تبصره - شرط افراز و صدور سند تفکیکی برای اراضی کشاورزی و باغهای موروثی رسیدن میزان مساحت سهم الارث یک نفر یا دونفر و یا چند نفر از وراثت به حد اقتصادی تعیین شده از طرف وزارت جهاد کشاورزی می‌باشد. چگونگی و نحوه بهره‌برداری از اراضی موروثی که با تجمیع سهم الارث وراثت دیگر به حد اقتصادی می‌رسد در آئین‌نامه اجرائی این قانون پیش‌بینی و به مورد اجرا گذاشته می‌شود.

ماده ۳ - وزارت جهاد کشاورزی موظف است ظرف سه ماه از تاریخ تصویب این قانون با همکاری سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور آئین‌نامه اجرائی این قانون را تهیه و پس از تصویب هیأت وزیران به مورد اجرا گذارد.

قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغها مصوب ۱۳۷۴/۳/۳۱

[م] ماده ۱ - به منظور حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها و تداوم و بهره وری آن ها از تاریخ تصویب این قانون تغییر کاربری اراضی زراعی و باغ ها در خارج از محدوده قانونی شهرها و شهرک ها جز در موارد ضروری ممنوع می باشد.

[م] تبصره ۱ - در موارد ضروری تغییر کاربری اراضی زراعی و باغ ها به عهده کمیسیونی مرکب از نمایندگان وزارتخانه های کشاورزی، مسکن و شهرسازی، جهاد سازندگی و سازمان حفاظت محیط زیست و استانداری که در استان زیر نظر وزارت کشاورزی تشکیل می شود محول می گردد و تصمیمات کمیسیون مزبور که واجد آرا اکثریت اعضا باشد معتبر خواهد بود و این کمیسیون موظف است ظرف مدت دو ماه از تاریخ دریافت تقاضا یا استعلام نسبت به صدور پاسخ اقدام نماید.

[م] تبصره ۲ - مرجع تشخیص اراضی زراعی و باغ ها در خارج از محدوده قانونی شهرها و شهرک ها وزارت کشاورزی است و تغییر کاربری اراضی موضوع این قانون در روستاها طبق ضوابطی که وزارت کشاورزی تعیین خواهد کرد مجاز می باشد.

[م] تبصره ۳ - ادارات ثبت اسناد و املاک و دفاتر اسناد رسمی مکلفند در موارد تفکیک اراضی زراعی و باغ ها و تغییر کاربری آن ها در خارج از محدوده قانونی شهرها و شهرک ها از وزارت کشاورزی استعلام و نظر وزارت مذکور را اعمال نمایند.

[م] ماده ۲ - در مواردی که به اراضی زراعی و باغ ها طبق مقررات این قانون مجوز تغییر کاربری داده می شود هشتاد درصد (۸۰٪) قیمت روز اراضی و باغ های مذکور با احتساب ارزش زمین پس از تغییر کاربری بابت عوارض از مالکین وصول و به خزانه داری کل کشور واریز می گردد. نحوه تقویم ارزش اراضی موضوع این قانون توسط وزارت امور اقتصاد و دارایی تعیین و به تصویب هیات وزیران خواهد رسید.

[م] تبصره ۱ - تغییر کاربری زمین زراعی و باغ برای سکونت شخصی مالکین کم بضاعت در مساحت کوچک طبق ضوابط و تعاریفی که وزارت کشاورزی مشخص می نماید و همچنین سایر نیازهای بخش کشاورزی و دامی مشمول پرداخت عوارض موضوع این ماده نخواهد بود.

[م] تبصره ۲ - وزارت مسکن و شهرسازی مکلف است جهات توسعه شهرها و شهرک ها (متصل یا منفصل) را حتی المقدور در خارج از اراضی زراعی و باغ ها طراحی و از اراضی غیر زراعی و غیر قابل کشاورزی استفاده نماید و تغییر کاربری اراضی زراعی و باغهای موجود داخل محدوده قانونی شهرها را به حداقل ممکن برساند.

[م] ماده ۳ - مالکین یا متصرفین اراضی زراعی و باغ های موضوع این قانون که غیر مجاز، اراضی زراعی و باغ ها را تغییر کاربری دهند علاوه بر الزام به پرداخت عوارض موضوع ماده ۲ به پرداخت جزای نقدی تا سه برابر بهای اراضی و

باغ‌ها به قیمت روز زمین با کاربری جدید محکوم خواهند شد. در صورت تکرار جرم علاوه بر مجازات مذکور به حبس از یک ماه تا شش ماه محکوم خواهند شد. وزارت کشاورزی موظف است پرونده‌های متخلفین از این قانون را به مراجع قضایی ارسال تا مراجع مذکور دستور توقیف عملیات مربوطه به موارد مذکور در این قانون را صادر و در خارج از نوبت رسیدگی و بر اساس ضوابط مربوطه حکم قطعی صادر نمایند.

[m] تبصره ۱ - سازمان‌ها و موسسات و شرکت‌های دولتی و شهرداریها و نهادهای عمومی و شرکت‌ها و موسسات دولتی که مشمول قانون نسبت به آن‌ها مستلزم ذکر نام است نیز مشمول مقررات این قانون می‌باشند.

[m] تبصره ۲ - هر یک از کارکنان دولت و شهرداریها و نهادهای که در اجرای این قانون به تشخیص دادگاه صالحه تخطی نموده باشند به جزای نقدی تا سه برابر بهای اراضی و باغ‌ها به قیمت روز زمین با کاربری جدید و در صورت تکرار علاوه بر جریمه مذکور به انفصال دائم از خدمات دولتی و شهرداریها محکوم خواهند شد. سردبشران متخلف نیز به شش ماه تا دو سال تعلیق از خدمت محکوم خواهند شد.

[m] ماده ۴ - دولت مکلف است همه سانه اعتباری معادل هشتاد درصد (۸۰٪) از

درآمدهای موضوع این قانون را در بودجه سالیانه وزارت کشاورزی منظور نماید تا وزارت مزبور طبق ضوابط قانونی مربوطه به مصرف امور زیربنایی کشاورزی شامل تسطیح اراضی، احداث کانال، آبیاری، زه‌کشی، سد‌ها و بند‌های خاکی تامین آب و احیا اراضی موات و بایر برساند و بیست درصد ۲۰٪ باقیمانده از درآمد موضوع این قانون به منظور مطالعه و آماده‌سازی زمین‌های غیر قابل کشت و زرع برای توسعه شهرها و ایجاد شهرک‌ها در اختیار وزارت مسکن و شهرسازی قرار می‌گیرد.

[m] ماده ۵ - از تاریخ تصویب این قانون نماینده وزارت کشاورزی در کمیسیون ماده ۵ قانون تاسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران عضویت خواهد داشت.

[m] ماده ۶ - مقدار سیصد هکتار اراضی غیر قابل کشت از یک هزار و یکصد هکتار اراضی مربوط به ورزشگاه بزرگ اصفهان جهت احداث ورزشگاه مذکور اختصاص یافته و با بقیه اراضی مطابق با این قانون عمل خواهد شد.

[m] ماده ۷ - وزارت کشاورزی مسئول اجرای این قانون می‌باشد و وزارت مذکور مکلف است آیین‌نامه اجرایی این قانون را ظرف مدت سه ماه تهیه و به تصویب هیات وزیران برساند.

[m] ماده ۸ - کلیه قوانین و مقررات مغایر با این قانون لغو می‌گردد.

قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای

ماده (۵۶) قانون جنگلها و مراتع مصوب ۱۳۴۷/۶/۲۲

(m) ماده واحده - زارعین صاحب اراضی نسقی و مالکین و صاحبان بیابغات و تاسیسات در خارج از محدوده قانونی شهرها و حريم روستاها، سازمانها و موسسات دولتی که به اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره برداری از جنگلها و مراتع کشور مصوب ۱۳۴۴ و اصلاحیه های بعدی آن اعتراض داشته باشند می توانند به هیاتی مرکب از:

۱- [bm] - مسئول اداره کشاورزی.

۲- [bm] - مسئول اداره جنگلداری.

۳- [bm] - عضو جهاد سازندگی.

۴- [bm] - عضو هیات واگذاری زمین.

۵- [bm] - یک نفر قاضی دادگستری.

۶- [bm] - بر حسب مورد دو نفر از اعضا شورای اسلامی روستا یا عشایر محل

مربوطه مراجعه نمایند.

این هیات در هر شهرستان زیر نظر وزارت کشاورزی و با حضور حداقل ۵ نفر از ۷ نفر رسمیت یافته و پس از اعلام نظر کارشناسی هیات رای قاضی لازم الاجرا خواهد بود مگر در مواد سه گانه شرعی مذکور در مواد ۲۸۴ و ۲۸۶ مکرر (آیین دادرسی کیفری) .

(m) تبصره ۱ - ادارات ثبت اسناد شهرستانها مکلفند که اسناد مربوطه را

مطابق رای نهایی صادره اصلاح نمایند.

(m) تبصره ۲ - دیوان عدالت اداری مکلف است کلیه پرونده های موجود در مورد

ماده ۵۶ قانون جنگلها و مراتع کشور و اصلاحیه های بعدی آن را که مخدومه

شده است به کمیسیون موضوع این قانون ارجاع نماید.

(m) تبصره ۳ - چنانچه سازمانها و موسسات دولتی به اجرای ماده ۵۶ معترض

بوده و این اعتراض از سوی هیات مذکور در ماده و اخذ بجا تشخیص داده شود با

توجه به موقعیت و شرایط زمین نسبت به خلع ید از متصرفین اقدام به عمل

می آید.

(m) تبصره ۴ - دولت موظف است توسط دستگاههای ذیربط نسبت به خلع ید از

اراضی متصرفی بعد از اعلام مورخ ۱۶ / ۱۲ / ۱۳۴۵ دولت جمهوری اسلامی اقدام لازم

را به عمل آورد.

(m) تبصره ۵ - از تاریخ تصویب این ماده واحده کلیه قوانین و مقررات و

آیین نامه های مغایر با این قانون لغو و تنها مرجع رسیدگی به شکایات مربوط

به اجرای ماده ۵۶ قانون جنگلها و مراتع و اصلاحیه های آن هیات موضوع این

قانون خواهد بود.

(m) تبصره ۶ - وزارت کشاورزی مکلف است آیین نامه اجرایی این قانون را

حداکثر ظرف دو ماه تهیه و تصویب و جهت اجرا ابلاغ نماید.

قانون مدنی (باب دوم - ارث)

مصوب ۱۳۰۷/۲/۱۸

باب دوم - در ارث

فصل اول - در موجبات ارث و طبقات مختلفه وراث

ماده ۸۶۱. موجب ارث دو امر است: نسب و سبب.

ماده ۸۶۲. اشخاصی که در موجب نسب ارث می‌برند

سه طبقه‌اند:

۱ - پدر و مادر و اولاد و اولاد اولاد.

۲ - اجداد و برادر و خواهر و اولاد آنها.

۳ - اعمام و عمات و اخوال و خالات و اولاد آنها.

ماده ۸۶۳. وارثین طبقه بعد وقتی ارث می‌برند که از

وارثین طبقه قبل کسی نباشد.

ماده ۸۶۴. از جمله اشخاصی که بموجب سبب ارث

می‌برند هر یک از زوجین است که در حین فوت دیگری زنده

باشد.

ماده ۸۶۵. اگر در شخص واحد موجبات متعدده ارث

جمع شود بجهت تمام آن موجبات ارث می‌برد مگر اینکه

بعضی از آنها مانع دیگری باشد که در این صورت فقط از

جهت عنوان مانع می‌برد.

ماده ۸۶۶. در صورت نبودن وارث امر ترکه متوفی راجع

به حاکم است.

فصل دوم - در تحقق ارث

ماده ۸۶۷. ارث به موت حقیقی یا بموت فرضی مورث

تحقق پیدا می‌کند.

ماده ۸۶۸. مالکیت ورثه نسبت به ترکه متوفی مستقر

نمی‌شود مگر پس از اداء حقوق و دیونی که بترکه میت تعلق

گرفته.

ماده ۸۶۹. حقوق و دیونی که به ترکه میت تعلق می گیرد
و باید قبل از تقسیم آن اداء شود از قرار ذیل است:

۱ - قیمت کفن میت و حقوقی که متعلق است به اعیان

ترکه مثل عینی که متعلق رهن است.

۲ - دیون و واجبات مالی متوفی.

۳ - وصایای میت تا ثلث ترکه بدون اجازه ورثه زیاده و

بر ثلث با اجازه آنها.

ماده ۸۷۰. حقوق مزبوره در ماده قبل باید بترتیبی که در

ماده مزبوره مقرر است تأدیه شود و مابقی اگر باشد بین ورث
تقسیم گردد.

ماده ۸۷۱. هر گاه ورثه نسبت به اعیان ترکه معاملاتی

نمایند مادام که دیون متوفی تأدیه نشده است معاملات مزبوره
نافذ نبوده و دیان می توانند آنها را بر هم زنند.

ماده ۸۷۲. اموال غایب مفقودالثر تقسیم نمی شود مگر

بعد از ثبوت فوت او یا انقضاء مدتی که عادتاً چنین شخصی
زنده نمی ماند.

ماده ۸۷۳. اگر تاریخ فوت اشخاصی که از یکدیگر ارث

می برند مجهول و تقدم و تأخر هیچیک معلوم نباشد اشخاص
مزبور از یکدیگر ارث نمی برند مگر آنکه موت به سبب غرق
یا هدم واقع شود که در اینصورت از یکدیگر ارث می برند.

ماده ۸۷۴. اگر اشخاصی که بین آنها توارث باشد

بمیزند و تاریخ فوت یکی از آنها معلوم و دیگری از حیث تقدم
و تأخر مجهول باشد فقط آنکه تاریخ فوتش مجهول است از آن
دیگری ارث می برد.

فصل سوم - در شرایط و جمله از موانع ارث

ماده ۸۷۵. شرط وراثت زنده بودن در حین فوت مورث

است و اگر حملی باشد در صورتی ارث می برد که نطفه او
حین الموت منقذ بوده و زنده هم متولد شود اگرچه فوراً پس از
تولد بمیرد.

ماده ۸۷۶. یا شک در ختیوه جین ولادت حکم وراثت

نمی‌شود. ماده ۸۷۷. در صورت اختلاف در زمان انعقاد نطفه امارات قانونی که برای اثبات نسب مقرر است رعایت خواهد شد.

ماده ۸۷۸. هر گاه در حین موت مورث حملی باشد که اگر قابل وراثت متولد شود مانع از ارث تمام یا بعضی از وراثت دیگر می‌گردد تقسیم ارث بعمل نمی‌آید تا حال او معلوم شود و اگر حمل مانع از ارث هیچیک از سایر وراثت نباشد و آنها بخواهند ترکه را تقسیم کنند باید برای حمل حصه‌ای که مساوی حصه دو پسر از همان طبقه باشد کنار گذارند و حصه هر یک از وراثت مراعا است تا حال حمل معلوم شود.

ماده ۸۷۹. اگر بین وراثت غایب مقفود الاثری باشد سهم او کنار گذارده می‌شود تا حال او معلوم شود در صورتی که محقق گردد قبل از مورث مرده است حصه او به سایر وراثت بر می‌گردد و الا به خود او یا ورثه او می‌رسد.

ماده ۸۸۰. قتل از موانع ارث است بنابراین کسی که

مورث خود را عمداً بکشد از ارث او ممنوع می‌شود اعم از اینکه قتل بالمباشره باشد یا بالتسبیب و منفرداً باشد یا بشرکت دیگری.

ماده ۸۸۱. در صورتیکه قتل عمدی مورث به حکم قانون یا برای دفاع باشد عقاد ماده فوق مجری نخواهد بود.

ماده ۸۸۱ مکرر. کافر از مسلم ارث نمی‌برد و اگر در بین ورثه متوفای کافری مسلم باشد وراثت کافر ارث نمی‌برند اگر چه از لحاظ طبقه و درجه مقدم بر مسلم باشند.^۲

ماده ۸۸۲. بعد از لعان زن و شوهر از یکدیگر ارث نمی‌برند و همچنین فرزندی که بسبب انکار او لعان واقع شده از پدر و پدر از او ارث نمی‌برد لیکن فرزند مزبور از مادر و خویشان مادری خود و همچنین مادر و خویشان مادری از او ارث می‌برند.

ماده ۸۸۳. هر گاه پدر بعد از لعان رجوع کند پسر از او

ارث می برد لیکن از ارحام پدر و همچنین پدر و ارحام پدری از پسر ارث نمی برند.

ماده ۸۸۴. ولدان زنا از پدر و مادر و اقوام آنان ارث نمی برد لیکن اگر حرمت رابطه که طفل شمره آنست نسبت به یکی از ابویین ثابت و نسبت به دیگری بواسطه اکراه یا شبهه زنا نباشد طفل فقط از این طرف و اقوام او ارث می برد و بالعکس.

ماده ۸۸۵. اولاد و اقوام کسانی که بموجب ماده ۸۸۰ از ارث ممنوع می شوند محروم از ارث نمی باشند بنابراین اولاد کسی که پدر خود را کشته باشد از جد مقتول خود ارث می برد اگر وارث نزدیکی باعث حرمان آنان نشود.

فصل چهارم - در حجب

ماده ۸۸۶. حجب حالت و ارثی است که بواسطه بودن وارث دیگر از بردن ارث کلاً یا جزئاً محروم می شود:

ماده ۸۸۷. حجب بز دو قسم است:

قسم اول آنست که وارث از اصل ارث محروم می گردد مثل برادرزاده که بواسطه بودن برادر یا خواهر متوفی از ارث محروم می شود یا برادرانی که با بودن برادر ابویینی از ارث محروم می گردند.

قسم دوم آنست که فرض وارث از حد اعلی بعد ادنی نازل می گردد مثل تنزل حصه شوهر از نصف به ربع در صورتیکه برای زوجه اولاد باشد و همچنین تنزل حصه زن از ربع به ثمن در صورتی که برای زوج او اولاد باشد.

ماده ۸۸۸. ضابطه حجب از اصل ارث رعایت اقریبیت به میت است بنابراین هر طبقه از وراث طبقه بعد را از ارث محروم می نمایند مگر در مورد ماده ۹۳۶ و موردی که وارث دورتر بتواند به سمت قائم مقامی ارث ببرد که در اینصورت هر دو ارث می برند.

ماده ۸۸۹. در بین وراث طبقه اولی اگر برای میت اولادی نباشد اولاد اولاد او هر قدر که پائین بروند قائم مقام پدر یا مادر خود بوده و با هر یک از ابویین متوفی که زنده باشد ارث می برند ولی در بین اولاد اقرب به میت ابعدها از ارث محروم می نمایند.

ماده ۸۹۰. در بین وراثت طبقه دوم اگر برای متوفی برادر یا خواهر نباشد اولاد اخوه هر قدر که باین برونند قائم مقام پدر یا مادر خود بوده با هر یک از اجداد متوفی که زنده باشد ارث می برند لیکن در بین اجداد یا اولاد اخوه اقرب بمتوفی ایمه را از ارث محروم می کند.

مضاف این ماده در مورد وراثت طبقه سوم نیز مجری می باشد.

ماده ۸۹۱. وراثت ذیل حاجب از ارث ندارد:

پدر - مادر - پسر - دختر - زوج و زوجه.

ماده ۸۹۲. حاجب از بعضی فرض در موارد ذیل است:

الف - وقتی که برای میت اولاد یا اولاد اولاد باشد در این صورت ابویین میت از بردن بیش از یک ثلث محروم می شوند مگر در مورد ماده ۹۰۸ و ۹۰۹ که ممکن است هر یک از ابویین بمعنوان قرابت یا رد بیش از یک سدس ببرد همچنین زوج از بردن بیش از یک ربع و زوجه از بردن بیش از یک ثمن محروم می شود.

ب - وقتی که برای میت چند برادر یا خواهر باشد در این صورت مادر میت از بردن بیش از یک سدس محروم می شود مشروط بر اینکه:

اولاً - لااقل دو برادر یا یک برادر با دو خواهر یا چهار خواهر باشند.

ثانیاً - پدر آنها زنده باشد.

ثالثاً - از ارث ممنوع نباشد مگر بسبب قتل.

رابعاً - ابویین یا ابی تنها باشند.

فصل پنجم - دو فرض و صاحبان فرض

ماده ۸۹۳. وراثت بعضی به فرض بعضی به قرابت و بعضی

گاه به فرض و گاهی به قرابت ارث می برند.

ماده ۸۹۴. صاحبان فرض اشخاصی هستند که سهم آنان

از ترکه معین است و صاحبان قرابت کسانی هستند که سهم آنها معین نیستند.

ماده ۸۹۵. سهام تعیینه که فرض نامیده می شود عبارت

است از: نصف، ربع، ثمن، دوثلث، ثلث و سدس ترکه.

ماده ۸۹۶. اشخاصی که بفرض ارث می‌برند عبارتند از
مادر و زوج و زوج.

ماده ۸۹۷. اشخاصی که گاه بفرض و گاهی به قرابت
ارث می‌برند عبارتند از پدر، دختر و دخترها، خواهر و
خواهرهای ایبی یا ابویبی و کلاله امی.

ماده ۸۹۸. وارث دیگر بغیر از مذکورین در دو ماده فوق
فقط بقرابت ارث می‌برند.

ماده ۸۹۹. فرض سه وراثت نصف ترکه است:

۱ - شوهر در صورت نبودن اولاد برای متوفاه اگرچه از
شوهر دیگر باشد.

۲ - دختر اگر فرزند منحصر باشد.

۳ - خواهر ابویبی یا ایبی تنها در صورتیکه منحصر بفرز
باشد.

ماده ۹۰۰. فرض دو وارث ربع ترکه است:

۱ - شوهر در صورت فوت زن با داشتن اولاد.

۲ - زوجه یا زوجه‌ها در صورت فوت شوهر بدون اولاد.

ماده ۹۰۱. ثمن، فریضه زوجه یا زوجه‌ها است در صورت
فوت شوهر یا داشتن اولاد.

ماده ۹۰۲. فرض دو وارث دو ثلث ترکه است:

۱ - دو دختر و بیشتر در صورت نبودن اولاد ذکور.

۲ - دو خواهر و بیشتر ابویبی یا ایبی تنها با نبودن برادر.

ماده ۹۰۳. فرض دو وارث ثلث ترکه است:

۱ - مادر متوفی در صورتیکه میت اولاد و اخوان نداشته
باشد.

۲ - کلاله امی در صورتیکه بیش از یکی باشد.

ماده ۹۰۴. فرض سه وارث سدس ترکه است.

پدر و مادر و کلاله امی اگر تنها باشد.

ماده ۹۰۵. از ترکه میت هر صاحب فرض حصه خود را می برد و بقیه بصاحبان قرابت می رسد و اگر صاحب قرابتی در آن طبقه مساوی یا صاحب فرض در درجه نباشد باقی بصاحب فرض رد می شود مگر در مورد زوج و زوجه که به آنها رد نمی شود لیکن اگر برای متوفی وارثی بغیر از زوج نباشد زائد از فریضه به او رد می شود.

فصل ششم - در سهم الارث طبقات مختلفه وراث

مبحث اول - در سهم الارث طبقه اول

ماده ۹۰۶. اگر برای متوفی اولاد یا اولاد اولاد از هر درجه که باشند موجود نباشد هر یک از ابویین در صورت انفراد تمام ارث را می برد و اگر پدر و مادر میت هر دو زنده باشند مادر یک ثلث و پدر دو ثلث می برد لیکن اگر مادر حاجب داشته باشد سدس از ترکه متعلق به مادر و بقیه مال پدر است.

ماده ۹۰۷. اگر متوفی ابویین نداشته و یک یا چند نفر اولاد داشته باشد ترکه بطریق ذیل تقسیم می شود.

اگر فرزند منحصر بیکی باشد خواه پسر خواه دختر تمام ترکه به او می رسد.

اگر اولاد متعدد باشند ولی تمام پسر، یا تمام دختر، ترکه بین آنها بالسویه تقسیم می شود.

اگر اولاد متعدد باشند و بعضی از آنها پسر و بعضی دختر، پسر دو برابر دختر می برد.

ماده ۹۰۸. هرگاه پدر یا مادر متوفی یا هر دو ابویین او موجود باشند با یک دختر فرض هر یک از پدر و مادر سدس ترکه و فرض دختر نصف آن خواهد بود و مابقی باید بین تمام وراث به نسبت فرض آنها تقسیم می شود مگر اینکه مادر حاجب داشته باشد که در این صورت مادر از مابقی چیزی نمی برد.

ماده ۹۰۹. هرگاه پدر یا مادر متوفی یا هر دو ابویین او موجود باشند با چند دختر فرض تمام دخترها دو ثلث ترکه خواهد بود که بالسویه بین آنها تقسیم می شود و فرض هر یک از پدر و مادر یک سدس و مابقی اگر باشد بین تمام ورثه به نسبت فرض آنها تقسیم می شود مگر اینکه مادر حاجب داشته باشد در این صورت مادر از باقی چیزی نمی برد.

ماده ۹۱۰. هر گاه میت اولاد داشته باشد گرچه یک نفر، اولاد اولاد او ارث نمی‌برند.

ماده ۹۱۱. هر گاه میت اولاد بلاواسطه نداشته باشد اولاد اولاد او قائم مقام اولاد بوده و بدین طریق جزو وارث طبقه اول محسوب و با هر یک از ابویین که زنده باشد ارث می‌برد.

تقسیم ارث بین اولاد اولاد بر حسب نسل بعمل می‌آید یعنی هر نسل حصه کسی را می‌برد که بتوسط او بمیت می‌رسد بنابراین اولاد پسر دو برابر اولاد دختر می‌برند.

در تقسیم بین افراد یک نسل پسر دو برابر دختر می‌برد.

ماده ۹۱۲. اولاد اولاد تا هر چه که پائین بروند بطریق مذکور در ماده فوق ارث می‌برند با رعایت اینکه اقرب به میت ابعاد را مخروم می‌کند.

ماده ۹۱۳. در تمام صور مذکوره در این مبحث هر یک از زوجین که زنده باشد فرض خود را می‌برد و این فرض عبارت است از نصف ترکه برای زوج و ربع آن برای زوجه در صورتیکه میت اولاد یا اولاد اولاد نداشته باشد و ربع ترکه برای زوج و ثمن آن برای زوجه در صورتیکه میت اولاد یا اولاد اولاد داشته باشد و مابقی ترکه بر طبق مقررات مواد قبل مابین سایر ورثات تقسیم می‌شود.

ماده ۹۱۴. اگر بواسطه بودن چندین نفر صاحبان فرض ترکه میت کفایت نصیب تمام آنها را نکند نقص بر بنت و بنتین وارد می‌شود و اگر پس از موضوع کردن نصیب صاحبان فرض زیادتى باشد و وارثی نباشد که زیاده را بمشاور قرائت ببرد این زیاده بین صاحبان فرض بر طبق مقررات مواد فوق تقسیم می‌شود لیکن زوج و زوجه مطلقاً و مادر اگر حاجب داشته باشد از زیاده چیزی نمی‌برد.

ماده ۹۱۵. انگشتی که میت معمولاً استعمال می‌کرده و

همچنین قرآن و رختهای شخصی و شمشیر او به پسر بزرگ او می‌رسد بدون اینکه از حصه او از این حیث چیزی کسر شود مشروط بر اینکه ترکه میت منحصر به این اموال نباشد.

مبحث دوم - در سهم الارث طبقه دوم

ماده ۹۱۶. هرگاه برای میت وارث طبقه اولی نباشد ترکه او بوارث طبقه ثانیه می رسد.

ماده ۹۱۷. هر یک از وراث طبقه دوم اگر تنها باشد تمام ارث را می برد و اگر متعدد باشند ترکه بین آنها بر طبق مواد ذیل تقسیم می شود.

ماده ۹۱۸. اگر میت اخوه ابوینی داشته باشد اخوه امی ارث نمی برند در صورت نبودن اخوه ابوینی اخوه امی حصه ارث آنها را می برند.

اخوه ابوینی و اخوه امی هیچکدام اخوه امی را از ارث محروم نمی کنند.

ماده ۹۱۹. اگر وارث میت چند برادر ابوینی یا چند برادر امی یا چند خواهر ابوینی و چند خواهر امی باشند ترکه بین آنها بالسویه تقسیم می شود.

ماده ۹۲۰. اگر وارث میت چند برادر و خواهر ابوینی یا چند برادر و خواهر امی باشند حصه مذکور دو برابر اناث خواهد بود.

ماده ۹۲۱. اگر وارث چند برادر امی یا چند خواهر امی یا چند برادر و خواهر امی باشند ترکه بین آنها بالسویه تقسیم می شود.

ماده ۹۲۲. هرگاه اخوه ابوینی و اخوه امی با هم باشند تقسیم بطریق ذیل می شود:

اگر برادر یا خواهر امی یکی باشد سدس ترکه را می برد و بقیه مال اخوه ابوینی یا امی است که بطریق مذکور در فوق تقسیم می نمایند.

اگر کلاله امی متعدد باشد ثلث ترکه به آنها تعلق گرفته و بین خود بالسویه تقسیم می کنند و بقیه مال اخوه ابوینی یا امی است که مطابق مقررات مذکور در فوق تقسیم می نمایند.

ماده ۹۲۳. هرگاه ورثه اجداد یا جدات باشد ترکه بطریق ذیل تقسیم می شود:

اگر چند یا جده تنها باشد اعم از امی یا امی تمام ترکه به او تعلق می گیرد.

اگر اجداد و جدات متعدد باشند در صورتیکه ابی باشند
ذکور دو برابر انات می برد و اگر همه امی باشند بین آنها
بالمسویه تقسیم می گردد.

دو ثلث ترکه به وراثی می رسد که از طرف پدر قرابت دارند و
در تقسیم آن حصه ذکور دو برابر انات خواهد بود و یک ثلث
به وراثی می رسد که از طرف مادر قرابت دارند و بین خود
بالمسویه تقسیم می نمایند لیکن اگر خویش مادری فقط یک
برادر یا یک خواهر امی باشد فقط سدس ترکه به او تعلق
خواهد گرفت.

ماده ۹۲۵. در تمام صور مذکوره در مواد فوق اگر برای
میت نه برادر باشد و نه خواهر اولاد اخوه قائم مقام آنها شده و
با اجداد ارث می برند در این صورت تقسیم ارث نسبت به اولاد
اخوه بر حسب نسل بعمل می آید یعنی هر نسل حصه کسی را
می برد که بواسطه او به میت می رسد بنابراین اولاد اخوه ابوینی
یا ابی حصه اخوه ابوینی یا ابی تنها و اولاد کلاله امی حصه
کلاله امی را می برند.

در تقسیم بین افراد یک نسل اگر اولاد اخوه ابوینی یا
ابی تنها باشند ذکور دو برابر انات می برد و اگر از کلاله امی
باشند بالمسویه تقسیم می کنند.

ماده ۹۲۶. در صورت اجتماع کلاله ابوینی و ابی و امی
کلاله ابی ارث نمی برد.

ماده ۹۲۷. در تمام مواد مذکور در این مبحث هر یک از
زوجین که باشد فرض خود را از اصل ترکه می برد و این فرض
عبارت است از نصف اصل ترکه برای زوج و ربع آن برای
زوجه.

مستقربین به مادر هم اعم از اجداد یا کلاله فرض خود را
از اصل ترکه می برند.

هرگاه بواسطه ورود زوج یا زوجه نقصی موجود گردد
نقص بر کلاله ابوینی یا ابی یا بر اجداد ابی وارد می شود.

صیحت سوم - در سهم الارث وارث طبقه سوم

ماده ۹۲۸. هرگاه برای میت وراثت طبقه دوم نباشد ترکه او بوراث طبقه سوم می رسد.

ماده ۹۲۹. هر یک از وراثت طبقه سوم اگر تنها باشد تمام ارث را می برد و اگر متعدد باشند ترکه بین آنها بر طبق مواد ذیل تقسیم می شود.

ماده ۹۳۰. اگر میت اعمام یا احوال ابوینی داشته باشد اعمام یا احوال امی ارث نمی برند در صورت نبودن اعمام یا احوال ابوینی اعمام یا احوال امی حصه آنها را می برند.

ماده ۹۳۱. هرگاه وارث متوفی چند نفر عمو یا چند نفر عمه باشند ترکه بین آنها بالسویه تقسیم می شود در صورتیکه همه آنها ابوینی یا همه امی یا همه امی باشند.

هرگاه عمو و عمه با هم باشند در صورتیکه همه امی باشند ترکه را بالسویه تقسیم می نمایند و در صورتیکه همه ابوینی یا امی حصه ذکور دو برابر اناث خواهد بود.

ماده ۹۳۲. در صورتیکه اعمام امی و اعمام ابوینی یا امی با هم باشند عم یا عمه امی اگر تنها باشند سلس ترکه به او تعلق می گیرد و اگر متعدد باشند ثلث ترکه و این ثلث را مابین خود بالسویه تقسیم می کنند و باقی ترکه به اعمام ابوینی یا امی می رسد که در تقسیم ذکور دو برابر اناث می برد.

ماده ۹۳۳. هرگاه وراثت متوفی چند نفر دانی یا چند نفر خاله یا چند نفر دانی و چند نفر خاله با هم باشند ترکه بین آنها بالسویه تقسیم می شود خواه همه ابوینی خواه همه امی و خواه همه امی باشند.

ماده ۹۳۴. اگر وراثت میت دانی و خاله امی یا ابوینی یا دانی و خاله امی باشند طرف امی اگر یکی باشد سلس ترکه را می برد و اگر متعدد باشند ثلث آنرا می برند و بین خود بالسویه تقسیم می کنند و مابقی مال دانی و خاله های ابوینی یا امی است که آنها هم بین خود بالسویه تقسیم می نمایند.

ماده ۹۳۵. اگر برای میت نیک یا چند نفر اعمام با یک یا چند نفر احوال باشند ثلث ترکه با احوال دو ثلث آن به اعمام تعلق می گیرد.

تقسیم ثلث بین احوال بالسویه بعمل می آید لیکن اگر

بین احوال یکنفر امی باشد سدس حصه احوال باو می رسد و اگر چند نفر امی باشند ثلث آن حصه به آنها داده می شود و در صورت اخیر تقسیم بین آن ها بالسویه بعمل می آید.

در تقسیم دو ثلث بین اعمام حصه ذکور دو برابر انات خواهد بود لیکن اگر بین اعمام یکنفر امی باشد سدس حصه اعمام به او می رسد و اگر چند نفر امی باشند ثلث آن حصه به آنها می رسد و در صورت اخیر آن ثلث را بالسویه تقسیم می کنند.

در تقسیم پنج سدس و یا دو ثلث که از حصه اعمام باقی می ماند بین اعمام ابویینی یا ابی حصه ذکور دو برابر انات خواهد بود.

ماده ۹۳۶. با وجود اعمام یا احوال اولاد آنها ارث نمی برند مگر در صورت انحصار وارث به یک پسر عمومی ابویینی یا یک عمومی ابی تنها که فقط در اینصورت پسر عموی عمو را از ارث محروم می کند لیکن اگر با پسر عمومی ابویینی خال یا خاله باشد یا اعمام متعدد باشند ولی ابی تنها پسر عمو ارث نمی برد.

ماده ۹۳۷. هرگاه برای میت نه اعمام باشد و نه احوال اولاد آنها بجای آنها ارث می برند و نصیب هر نسل نصیب کسی خواهد بود که بواسطه او میت متصل می شود.

ماده ۹۳۸. در تمام موارد مزبوره در این مبحث هر یک از زوجین که باشد قرض خود را از اصل ترکه می برد و این فرض عبارتست از نصف اصل ترکه برای زوج و ربع آن برای زوجه.

متقرب به مادر هم نصیب خود را از اصل ترکه می برد باقی ترکه مال متقرب به پدر است و اگر تقصی هم باشد بر متقربین به پدر وارد می شود.

ماده ۹۳۹. در تمام موارد مذکوره در این مبحث و دو مبحث قبیل اگر وارث خنثی بوده و از جمله وراثتی باشد که ذکور آنها دو برابر انات می برند سهم الارث او بطریق ذیل معین می شود:

اگر علانم رجولیت غالب باشد سهم الارث یک پسر از طایفه خود و اگر علانم انائیت غلبه داشته باشد سهم الارث یک دختر از طایفه خود را می برد و اگر هیچیک از علانم غالب

نشانده نصف مجموع سهم الارث یک پسر و یک دختر از طبقه خود را خواهد برد.

مبحث چهارم - در میراث زوج و زوجه

ماده ۹۴۰. زوجین که زوجیت آنها دائمی بوده و ممنوع از ارث نباشند از یکدیگر ارث می‌برند.

ماده ۹۴۱. سهم الارث زوج و زوجه از ترکه یکدیگر بطوری است که در مواد ۹۱۳ - ۹۲۷ - و ۹۳۸ ذکر شده است.

ماده ۹۴۲. در صورت تعدد زوجات ربع یا ثمن ترکه که تعلق بزوجه دارد بین همه آنان بالسویه تقسیم می‌شود.

ماده ۹۴۳. اگر شوهر زن خود را بطلاق رجعی مطلقه کند هر یک از آنها که قبل از انقضاء عده بمیرد دیگری از او ارث می‌برد لیکن اگر فوت یکی از آنها بعد از انقضاء عده بوده و یا طلاق دائم باشد از یکدیگر ارث نمی‌برند.

ماده ۹۴۴. اگر شوهر در حال مرض زن خود را طلاق دهد و در ظرف یکسال از تاریخ طلاق بهمان مرض بمیرد زوجه او ارث می‌برد اگرچه طلاق بائن باشد مشروط بر اینکه زن شوهر نکرده باشد.

ماده ۹۴۵. اگر مردی در حال مرض زنی را عقد کند و در همان مرض قبل از دخول بمیرد زن از او ارث نمی‌برد لیکن اگر بعد از دخول یا بعد از صحت یافتن از آن مرض بمیرد زن از او ارث می‌برد.

ماده ۹۴۶. زوج از تمام اموال زوجه ارث می‌برد لیکن زوجه از اموال ذیل:

۱ - از اموال منقول از هر قبیل که باشد.

۲ - از ابنیه و اشجار.

ماده ۹۴۷. زوجه از قیمت ابنیه و اشجار ارث می‌برد و نه از عین آنها و طریقه تقویم آنست که ابنیه و اشجار با فرض استحقاق بقاء در زمین بدون اجرت تقویم می‌گردد.

ماده ۹۴۸. هرگاه در مورد ماده قبل ورثه از اداء قیمت ابنیه و اشجار امتناع کند زن می‌تواند حق خود را از عین آنها استیفاء نماید.

ماده ۹۴۹. در صورت نبودن هیچ وارث دیگر بغیر از زوج یا زوجه شوهر تمام ترکه زن متوفات خود را می‌برد ولیکن زن فقط نصیب خود را و بقیه ترکه شوهر در حکم مال اشخاص بلاوارث و تابع ماده ۸۶۶ خواهد بود.

شماره ثبت: ۱۵	تاریخ تنظیم: ۲۰۹۳
شماره برگه: ۸۲۷۱۴	تاریخ: ۱۳۷۴
تقدیم کننده:	حسین